

Politiški pregled.

*** Velika razburjenost zaradi dekreta o odstavljenu župnikov.** Iz Rima poročajo, da prihajajo preko poedinih ordinarijov rimsko kurijo glasovi o veliki razburjenosti, ki je zavladala med katoliškim duhovništvom zaradi papeževga dekreta z dne 20. avgusta t. l. S tem dekretom se urejuje vprašanje odstavljaja župnikov. — Ako se malo pogleda v ta papežev dekret, tedaj je razburjenje med duhovščino razumljivo. Do tega dekreta se ni moglo župnikov odstaviti do gotove meje. Glasom določb tridentinskega cerkvenega zbora se je moglo odstaviti župnika samo tedaj, ko so mu mogli dokazati gotova zločinstva. V teh slučajih se je zamoglo odstaviti župnika le po predhodnem sodnem odloku. Župniku je preostala pravica priziva na ordinariat, oziroma na metropolita in na rimsko stolico. Najnovejši papežev dekret z dne 20. avgusta t. l. pa odpravlja vse te določbe ter navaja devet slučajev, zaradi katerih bo možno odstaviti župnika. Nadalje se s tem dekretom odpravlja tudi takozvani kanonični proces. — Župnika se bo zamoglo odstaviti administrativnim putem. O odstavljenu bosta odločevala dva zaupnika, imenovana od škofa. Proti dekretu odstavljaja je dovoljen priziv samo na škofa. Jasno je, da je s temi odredbami omenjenega papeževga dekreta katoliška duhovščina izročena na milost in nemilost škofom. V mnogih državah je pa v konkordatih urejeno vprašanje o odstavljenu župnika. V vatikanskih krogih se zaradi tega boje, da pride glede tega papeževga dekreta v raznih državah do važnih interpelacij v parlamentih.

*** Ministrska kriza v Srbiji.** Iz Belgrade poročajo: Odstopil je naučni minister Jovan Žujović, posle ministristva je do končne preosnovne kabineta prevzel minister za poljedelstvo Jaša Prodanović.

*** Ruski naučni minister,** ki je sedaj nastopil dvomesečni dopust, se več ne povrne na svoje mesto. Njegovim naslednikom bo bržkone imenovan eden njegovih dosežanjih pomočnikov Georgijevskij ali Uljanov.

Obrambni vestnik.

*** Klerikalna gonja proti naprednemu učiteljstvu.** Predalč bi nas privedlo: ko bi hoteli danes še dokazovati, da so klerikalci največji nasprotniki našega šolstva in učiteljstva. Niti za tisto učiteljstvo, ki trobi v klerikalni rog, niso klerikalci do danes še ničesar storili, naprednemu učiteljstvu pa so že davno napovedovali boj na nož. Napredni učitelji so danes pač na deželi najbolj osvožene osebe, ker so župniki in kaplani proti njim nahujskali „naše dobro ljudstvo“. Brezštevilne denunciacije, ki seveda slone vseskozi na podlo-lažnivi podlagi, so sad teh klerikalnih hujskarij. Med tiste tov., ki klerikalci najbolj ščejujejo proti njim, spada tudi tov. Petrič, ki je bil doslej na Rudniku pri Ljubljani. Klerikalci so ga hoteli na vsak način uničiti. Izmislili so si klerikalni poštenjaki na Rudniku, da je Petrič šolarici Angeli Babškovi samo zato dal dobro šolsko izpričevalo, ker mu je nosila krače in klobase ter cigarete. Občinski odbor je sestavil o v a d b o, jo poslal okrajnemu šolskemu svetu in dosedel, da se je uveljavila proti Petriču preiskava. Okrajni šolski nadzornik gosp. Gabršek je osebno prišel na Rudnik stvar preiskovat. Petrič pa je proti rudniškim klerikalnim velmožem Babšku, Jeršinu, Kamnikarju in Mlakarju vložil t o ž b o z a r a d i ž a l j e n j a č a s t i. Doslej so bile že tri obravnave, ker so možakarji imeli pač pogum blatiti čast poštenega učitelja, nimajo pa poguma, da bi svoje dejanje priznali in se skrivajo drug za drugega. Zato je bilo treba vabiti vedno nove priče in razprave prelagati. Pred kratkim se je vršila spet v tej stvari razprava, pri kateri je posebno obtožene Jeršin nastopil skrajno nesramno. Tolkel je s pestjo po zatožni klopi in vpil obrnjen proti Petriču: „Že 25 let sem v občinskem odboru, pa take sirovine še nisem videl kakor je ta le!“ Obravnava se je spet morala preložiti, da se zasliši še okrajni šolski nadzornik g. Gabršek.

*** Kako se ravna z učitelji vojaki pri domobranskem polku št. 26 v Mariboru.** Pri 4. stotnjici imenovanega polka službuje poročnik Kordiš, rodom Slovenec, ki slovi pri vojakih vobče zaradi svoje odurnosti in sirovosti. Temu častniku se je poverilo izvežbanje učiteljev-novincev. Navesti hočemo gola dejstva njegove olike, takorekoč častniške olike: Navado ima, da učitelja kar meni tebi nič tika kakor kakšnega pobalina. Ko je četovodja vzel: „Nieder!“ se je eden izmed učiteljev obotavljal hipoma se vreči na tla in častnik Kordiš mu zakliče: „Verflüxter Schulmeister, glaubst du, daß man am harten Boden nicht Nieder machen kann.“ Ob priliki nastopa stražnega oddelka so je norčeval iz učiteljev, ki so bili prideljeni tem oddelku, in jih zaničljivo izpraševal o tem in onem. Obrne se na nekega tovariša in reče: „No, was leeren Siel!“ Z roko pa je posnemal prazenje kupice. Nato de: „Angeblühlich zähl man die Lehrer zu Gebildeten Leuten!“ Drugokrat je velel tovarišu N.: „Sie sind ein Scheißkerl! marschiere nicht wie eine schwangere Jungfrau! Zadnji teden so se tudi izvežbali instruktorji za vojaške novince, k temu oddelku se je priključil oddelek

učiteljev. Medtem, ko so drugi vojaki počivali, jih je gonil poročnik Kordiš po vežbališču semintja kakor stekle pse. Pri nekem slučaju so drugi vojaki počivali na: Ruht, oddelek učiteljev pa je gural sredi med nje in vaditelju zapovedal; naj pokažejo učitelji, kaj umejo. Pri poveljki: In die Balance! je eden izmed učiteljev vzel previsoko nad nastavkom in nad izdolino: Poročnik Kordiš pa zakliče: Greif beim Loch an, bei der Nacht findet so ein verflüxter Schulmeister die Löcher, jetzt aber nicht.“ Okolo stoječi vojaki so se vsruli v grohot. Drugemu pa: Haltens das Gewehr nicht so, wie ihren „picek“ in der Hand. Pri izplačevanju dneve se je obregnil ob učiteljstvo, rekoč: Beim Militär verdient ein Mann täglich mehr, als ein Schulmeister in Krain.“ Prosi se, da obrambni odsek vzame vso zadevo v roke in prepredi nadaljno takšno zasramovanje posameznika in vsega stanu!

Kranjske vesti.

—r— **Imenitno dejstvo!** Razni „samojedi“ so se lausko leto na obrtno-nadaljevalnih šolah v Ljubljani z vso silo potezali za uvedbo verouka na teh šolah. Ko smo se mi postavili na stališče obrtnika, in protestirali, da bi se uvedel verouk na škodo strokovne izobrazbe, smo bili „brezverci“, „svobodomiselnici“ i. t. d. No, letos se pa izkazuje, koliko je tem „katoliškim“ možem res do vere in verouka: nih č e iz med onih katehetov, ki so bili lansko leto prvi v tem boju „pod nobenim pogojem“ tega pouka ne sprejme. Torej ni moči dobiti kateheta. Prvič jim je za „velik“ trud plača premajhna; — seveda, ne tekne, ker ste odjedli to uro tudi marsikateremu oženjenemu učitelju! Drugič so pa spoznali ti gospodje, da tu „politiško“ ničesar ne odpravijo in se njih rohnenje, rotnenje in nade niso obnesle. — So tudi trd kruh — „postanski za služki učiteljstva“ — kaj neda, gospodje!

—r— **Kakor čujemo,** še sedaj niso dobili nekateri supletni nakazane plače za počitnice. Vitez Kaltenecker, po nekaterih informacijah še se poglobimo malo temeljiteje v to vprašanje in se obrnemo še višje, da vidimo — kdo ima prav.

—r— **Demagogija in „katoliški“ ljudski voditelj.** Naše ljudstvo je nahujskano zoper učiteljstvo in tako zapeljano trpi vedno škodo. Komaj je bila obsodba zoper hujskače v Aferi Stupica razglašena — krivo pričanje v ovadbi — že so bili zopet obsojeni nahujskani ovaditelji — zaradi neresničnih izpovedi v ovadbi v aferi Petrič. To so žalostni simptomi, toda učiteljstvu ne preostaje drugega nego tožba in bo konsekventno vztrajalo na tej poti. Krivdo pa nosijo „ljudski katoliški“ voditelji, ki ljudstvo zapeljujejo in pehajo v nepostavna dejanja in potem se še iz ljudstva, ki je bilo obsojeno zaradi hujskanja proti tov. Petriču — v „Slovenec“ norčujejo. — Res pristni prijatelji ljudstva!

—r— **Kdor ne veruje,** da je Jeglič „Slomškar II.“ res pristaš „katoliškega“ učiteljstva, ta naj si ogleda v njegovi pisarni podoba Marije, ki jo je obesil na „vidno“ mesto in podoba cesarice, ki jo je premestil — za vrata. — Bolj nese!

—r— **Iz seje e. kr. okr. šol. sveta v Kranju.** Gena Marjeta Barthelot, supletinja v Trziču, ostane na svojem mestu; učiteljski kandidat Peter Josef je prideljen 3razrednici v Cerkljah kot suplent; supletinja gena Marija Pipan ostane na enorazrednici v Javorjih nad Šk. Loko, ker se ni oglasil noben prosilec za stalno nameščenje; učiteljski kandidat Egon Jezeršek ostane kot suplent na Zalemlogu; Alojzij Novak, učitelj v Kranju, je dobil enoleten dopust, da se pripravi za meščanski izpit; nadomešča ga učiteljska kandidatinja gena Marija Novak; gena Marija Borowska, učitelj v Trziču, ima zaradi bolezni dopust do 15. febr. 1911; nadomešča jo gena Kar. Zupančič; gena Ema Petsche, učitelj v Selcih, je dobila enoleten dopust, ker je poklicana v Ljubljano kot učiteljica gospodinjanskega tečaja. — Namesto umrlega Jakoba Koželja se imenuje Matevž Barle, posestnik na Lužah nad Senčurjem, za kraj. šol. nadzor. v Olševku. — V Črešnjici pri Železnikih se ustanovi šola za otroke iz Črešnjice, Rudnega in Studnega. — V Podbrezju pri Podnartu se razširi enorazrednica v dvorazrednico; potrebno poslopje se prične kmalu graditi. — Stavijo se ternopredlogi glede zasedanja voditeljskih mest v Cerkljah in Selcih ter drugega učiteljskega mesta v Cerkljah in Križih pri Trziču. — Nekaterim učiteljem in učiteljicam se priznajo starostne doklade; rešijo se razne prošnje za podporo. — Sv. kr. okr. šol. nadzornik poroča o šolah pri Sv. Ani, Predosljih, Senčurju, Trsteniku in Zbavici.

—r— **Iz Ljubljane.** Pred tednom je list „Slovenski Dom“ poročal o meni podpisanim, kjer pravi med drugim, da sem se nekoč izrazil: Šolski vrt v Šmarju je zanemarjen, jaz se ne bom ukvarjal z njim. To je bilo res; a zakaj sem tako rekel, je drugo vprašanje. — Ako posežam nazaj v vse svoje 42 letno delovanje na šolskem polju, moram bridko potožiti, da nisem mogel drugače reči. — Na prvih dveh službah, kjer sem deloval 7 let, nista imeli šoli vrtov. Na tretji (leta 1875.) ga sicer dobim, a kakšen je bil? Jako strm hrib z

mahom porasten, tuintam kup kamena in zdrobljene opeke, ki je ostala ob zidanju nove šole. Vrhutega pa globoka apnena jama, ki jo je bilo treba zasuti. To je bil šolski vrt. Veliko truda in stroškov sem imel, da sem zemljišče, kolikor se je dalo, zravnal, obdelal in strmino s stalnimi drevesi zasadil. Za stroške sem dve leti pozneje dobil nekaj nagrade, ki mi pa ni polovico stroškov pokrila. To me ni oplašilo; sadil in cepil sem dalje. Dvema sosedoma sem pomagal vrtova zasaditi, tolažeč se, bom prosil pa za Metelkovo ustanovo, ako nagrade več ne dobim. Tako je leto za letom potekalo; prosil sem še za nagrado, dobil je nisem več. Lotil sem se, da enkrat dosežem Metelkovo ustanovo — nič, ni je bilo. Priporočal sem se zastopnikoma v c. kr. okrajnem šolskem svetu, vse je bilo zaman. Eden teh je rekel: Počakaj eno leto, letos jo jaz dobim. Drugo leto je drugi zastopnik tako rekel, in res se je vse tako zgodilo. Preteklo je 25 let mojega učiteljstva, nisem je še dobil. Prišel sem zopet na novo v S. Uvedle so se tisti čas nalašč nagrade za šolske vrte, ki še obstoje, misleč, zdaj pa bo nekaj enkrat. Nič, vse prizadevanje zaman; ne ene niti druge, nikdar več nisem dobil vinarja. In zdaj je bilo ubito moje veselje za daljno obdelovanje šolskih vrtov. Na zadnji šoli sem služoval še 10 let, kjer sem dobil oni zanemarjeni šolski vrt, zaradi katerega moram toliko preslišati. Iz mnogih izkušenj sem trdil, da je nemogoče, da bi šolski vrt na tem mestu, kjer je, kdaj ustrezal svojemu namenu. Poleg mnogih skrbi in težavnega dela sem imel tudi 21 let bolezen v svoji rodovini. Prosil sem za denarno podporo, ko še draginjske doklade ni bilo, in podpiral prošnjo z vsemi mogočimi dokazili — ne, ni je bilo! — Neki zastopnik učiteljstva v c. kr. okrajnem šolskem svetu, ki še deluje, je celo mojo prošnjo namesto priporočal z raznimi frazami izpodbijal in se mu je res posrečilo, nisem je dobil. Tako človeka drugi ubijejo, da mu mora vse veselje prenehati. Zdjaj bivam v pokoju a pozabiti ne morem, kako so me moji tovariši odpirali.

Simon P u n č a h.

Štajerske vesti.

—š— **Št. Vid-Grobelno.** V nedeljo, dne 9. oktobra, se uprizori na tukajšnjem odru po izvirem romanu pisatelja Jos. Jurčiča dramizovani „Tihotapec“. Snov je vzeta iz narodnega življenja Slovencev ob kranjsko-hrvaški meji pod Gorjanci iz časa tobakarškega tihotapstva okolo l. 1848. Predstava se vrši v petih dejanjih s petjem in godbo; igrajo kmetiški fantje in dekleta. Ker je čisti dobiček namenjen slovenski deci, se vljudno vabite k obilni udeležbi.

—š— **Okrajna učit. konferenca v Ljutomeru.** Potujoč te dni po ljutomerskem in gornjeradganskem okraju, sem na svojo žalost zvedel čudne reči. Cesar bi ne bil pričakoval največji pesimist, to se je zgodilo v Prlekiji, na tako slovečih narodnih tleh. Dočim je slovensko, narodno-zavedno učiteljstvo skoraj pri vseh okr. učit. konferencah stavilo in tudi sprejelo predlog, da je pri uradnih konferencah razpravni jezik posihodob slovenščina, in da se naj pišejo tudi zapisniki v slovenskem jeziku, se tak predlog v Ljutomeru ni niti stavil, zakaj stalni konferenčni odbor ga je pred konferenco na ljubo in z nežnim ozirom na pristno nemška kolega iz Gornje Radgone odklonil. Na podlagi besedila neke podnožnice v poslovnem redu ne pridejo tako odklonjeni samostalni predlogi niti na razpravljanje. Je vse prav lepo, ako je nadzornik Dreflak diplomatsko zatrdil in obljubil, da hoče vedno dopuščati pri uradnih konferencah obema jezikoma polno veljavo in pravico, oziroma da je stalni konf. odbor hotel morda zaradi odklona svojega člana ravnatelja Robiča prepričati a priori kako morebitno razburjenje; toda šlo je za to, da tudi učiteljstvo teh dveh okrajev nastopi solidarno z onim v drugih okrajih, ker le na podlagi solidarnosti celokupnega slovenskega učiteljstva na Spod. Štajerskem boče upoštevala in udejstvila merodajna šolska oblast zahtevo po uvedbi slovenščine pri uradnih učit. konferencah, kar je od tedaj, ko je bil imenovan za nemške šole poseben nemški nadzornik, edino logično in pravično. Zaradi svojega nepremišljenega (morda tudi premissljenega) čina je zakrivil stalni konf. odbor veliko napako, in kdo ve, če ne bo imela ta nesolidarost dalekosežnih posledic, ki bodo jih udje stalnega konf. odbora pred celokupnim spođnještajerskim slov. učiteljstvom težko zagovarjali — ravnotako pred slovensko javnostjo. Vsi okrajni razen ptujskega in mariborskega so bili zvesti izdani paroli, le ta dva sta se izneverila. Smejo pa biti ti možje prepričani, da so s tem činom zbudili v prisotnih odločen odpor in nemo — obsodbo. Učiteljstvo ljutomerskega in gornjeradganskega okraja tega madeža na svoji stanovski in narodni časti ne bo izlepa preneslo. tega se nadejamo v drugih okrajih sigurno; toliko ponosa in značajnosti smemo pričakovati — vsaj od mlajšega naraščaja. Kdo vruga pa bo mirno trpel in odobravalo to, da bi velika množina morala kapitulirati pred petorico posilimecev! Tako bojazljivi pa še nismo!

Čudno me je dirnilo tudi to, ko se mi je reklo, da se pri raznih referatih ni dopustila sploh nikaka debata, marveč je predsednik dal kratkomočno teze na glascvanje. Če je to v

smislu drž. šol. zakona z dne 14. maja 1869, § 45., odst. 2., ki se glasi doslovno: „Naloga konference je, da se zbrani učitelji p o s v e t u j e j o i n p o g o v a r j a j o o r e č e h, k i s e t i č e j o š o l s t v a, z l a s t i o u č i n i h p r e d m e t i h l j u d s k e š o l e, o m e t o d a h p o u č e v a n j a, o u č i l i h, o u v e d b i n o v i h u č n i h k n j i g i n č i t a n k, o š o l s k i d i s c i p l i n i i t d.“ — o tem naj blagovolijo do prihodnje konference razmišljavati učitelji tamošnjih okrajev in g. nadzornik. Tudi bi bilo za ondotna okraja umestno, da se od leta do leta volijo drugi izvedenci pregledovalcem šolskih vrtov in naj dodatno k svojim poročilom stavijo tudi kake pametne nasvete, da šolsko vrtnarstvo napreduje; tako imamo po drugih okrajih in smo zadovoljni. Če smo že v šoli vobče pometli s šablonomi, pokaj bi jih trpeli tukaj? Saj je v vsakem šol. okraju več v šolskem vrtnarstvu izurjenih tovarišev! Po drugih okrajih si volimo tudi vsako leto nov stalni konferenčni odbor.

U č i t e l j - v i a t o r.

O p o m b a u r e d n i š t v a. Tudi mi moramo pibiti, da je stalni konferenčni odbor ljutomerski postopal nečestno, ko se je uklonil par ponemčevateljem in je nedopustljivo kompromitiral sicer narodno-zavedno ljutomersko učiteljstvo. To bo umelo pri volitvi novega stalnega konferenčnega odbora izjaviti konsekvence. Bodimo značajni, samim sebi zvesti in neizprosni, kadar gre za ohranitev naših narodnih pravic in naše neodvisnosti!

Goriške vesti.

—g— **Kotarsko učiteljstvo v tolimskem okraju** vabi tovarišice in tovariše ter prijatelje na izlet in sestanek v Prosnid na Italijanskem v nedeljo, dne 2. oktobra t. l. Odhod iz Sedla z lastnim avtomobilom ob 6. uri zjutraj. Ako bo zadostno število udeležencev, se napreže v Logeh drug avtomobil.

—g— **Iz seje ožjega e. kr. okr. šol. sveta tolimskega.** Nanovo se imenuje učiteljska kandidatinja Rukli kot supletinja v Novakih. Učitelj Katnik zapusti tolimski okraj, ker dobi službo v tržaški okolici. Istotako se odpove službi Bogomila Volarič, učiteljica na Št. Viški gori. Učiteljica Ana Gerželj dobi II. petletnico. En učitelj dobi predplačo. Nadučitelj Kristjan Bratina dobi nadaljni dopust do 31. decembra t. l. zaradi bolezni. Imenuje se več učiteljic ženskih ročnih del. I. R.

—g— **Blagoslovljenje dveh novih šol.** V Komnu v sežanskem okraju obstoji že več let petrazredna ljudska šola. V to šolo so vsolane vasi: Komen-Preserje, Sveto, Volčji grad, Tomaževica in Malidol. Pred dvajsetimi leti sta bili vsolani v Komen tudi vasici Gornji grad in Zagrajec; te poslednji se je potem vsolalo v Gorjansko, kjer obstoji sedaj trorazrednica. Pred 15. leti je ustanovila še enorazrednica v Svetem in so se otroci te občine izsolali iz komenske šole. Ker so pa imeli otroci iz Tomaževice, Malidol in Volčjigrad 165 otrok, ki so vsak dan pohajali v pol ure oddaljen Komen v šolo, je e. kr. deželni šolski svet ugodil prošnji teh občin ter dovolil, da se je ustanovila enorazrednica v Tomaževici za občine Tomaževica in Malidol in baš tako enorazrednica v Volčjem gradu za Volčji grad. Za šolo v Tomaževici je imenovan učitelj-voditelj tov. J. Macarol, učitelj v Nabrežini, in za Volčji grad tov. V. Terčon, učitelj v Orleku pri Sežani. V Komnu je pa ostala petrazrednica in v to pohajajo komenski otroci in oni iz četrte ure oddaljene vasice Preserje. Tako ima sedaj komenska občina o s e m u č n i h o s e b i n p o l e g t e g a š e k a t e h e t a, katerega služba bo kmalu razpisana. — Na petrazrednici v Komnu poučujejo sledeči učitelji in učiteljice: Anton Leban, nadučitelj-voditelj; Jos. Strekelj, učitelj; Ernesta Ingerl, učiteljica; Olga Peteral, učiteljica; Josip Cernatič, učitelj. V Svetem je učitelj-voditelj Peter Ipavec. Vse te šole so podrejene krajnemu šolskemu svetu v Komnu. — Dne 8. pret. m. se je izvršilo slovesno blagoslovljenje nove šole v Tomaževici. Politiška oblast, odnosno e. kr. okrajni šolski svet je poveril vodstvo te slovesnosti tovarišu Antonu Lebanu, predsedniku krajnega šolskega sveta. — Točno ob 4. uri popoldne so se zbrali pred šolo vsi udi kraj. šol. sveta, učiteljstvo komensko, gg. dekan in kaplan, župan in podžupan iz Komna in podžupana iz Tomaževice in Malegadola. — Navzoče je bilo tudi prebivalstvo teh dveh občin. Pred šolo, ki je bila ovenčena z zelenjem in zastavami, je čakal tov. učitelj-voditelj I. Macarol s šolsko mladino. G. dekan Valentinčič je blagoslovil šolo, in nato je imel primeren govor tov. A. Leban kot pooblaščenec okraj. šol. sveta. V vznešenih besedah je označil pomen ljudske šole ter priporočal otrokom redni šolski obisk in roditeljem skrb za šolo. Potem je imel g. dekan umesten govor. — Po slovesnosti sta domača podžupana povabila učiteljstvo, duhovnika, župana in podžupana in ude kraj. šol. sveta na južino. Ob tej priliki je tov. Leban napil navzočim prijateljem šole, priporočivši lepo slovo in delavnost v prospah šolstva. — Ves čas slovesnosti so pokali topiči, ki so daleč naokrog naznanjali, da se vrši v občini lepa slavnost. — Baš taka slavnost se je izvršila dne 11. pret. mes. na Volčjem gradu, in sicer točno ob 4. uri popoldne. G. dekan Valentinčič je blagoslovil šolo in po-